

JOAN F. MIRA

*“Sota els pins,
doncs, hi ha els
bancals, els camps
abandonats, i quan es
cremen no sé si vol
dir que l’antiga
agricultura pobra
—la del secà,
que cultivava la
muntanya només per
poder menjar—
recupera inútilment,
socarrada i coberta
de cendra, la terra
que ha ocupat
tants anys”*

FOC

Des de la meua caseta de cara al Penyagolosa, contemple el bosc. Fins on arriba la vista, i arriba bastant lluny, tot és cobert de pins i de carrasques, alguns rodals de savines i ginebres, algun bedoll. És un bosc que sembla antic, però una gran part d’aquest no és tan vell com pareix. Si a més de contemplar-lo des de la finestra hi camine, com faig sovint en qualsevol estació de l’any, comprove repetidament que la part més alta de la muntanya, coberta de pins negrals i de pins rojals, arbres de rectitud exemplar i clàssica, creixent sobre una terra relativament neta i ben cuidada, és vertaderament un bosc antic, intacte des de fa segles, no sé quants: miraculosament, aquests boscos —potser els més extensos del País Valencià— fa molt de temps que no coneixen la devastació del foc, o almenys jo no l’he vista, i no la recorda ningú. La gent vella dels pobles recorda les grans nevades d’abans, les grans pluges (plovía més que ara, afirmen sense el mínim dubte, nevava molt més), i recorden també que de focs n’hi ha hagut sempre, de grossos i de petits, quan no hi pujaven bombers amb camions cisterna, ni hi venien avions i helicòpters llançant aigua des de l’aire. D’incendis, n’hi ha hagut sempre, però no tants com ara, això diuen, i deu ser veritat: no conec l’estadística històrica, si és que n’hi ha. Potser en aquest cas l’opinió popular coincideix amb la dels que s’anomenen “experts”: hi ha més incendis perquè hi ha més llenya al bosc —abans la treien per a casa, per als forns, per a fer carbó—, perquè hi ha més matissa, i perquè a la muntanya hi puja tanta gent indecent de ciutat, que abans de tindre cotxe o moto es quedaven a casa, que és el que haurien de fer. Jo tinc una explicació complementària: hi ha més focs al bosc perquè hi ha més bosc. Hi ha més bosc de pins, sobretot, no tant de carrasques, i tothom sap o ha de saber que les carrasques o alzines són arbres corretjosos i de mal morir: quan es cremen, es cremen poc i malament, no fan córrer alegrement el foc, i sovint es queden només socarrades per fora i vives per dins, de manera que en pocs anys reviscolen i l’alzinar torna a ser verd i coriàci com sempre. Les carrasques, però, no són arbres expansius, no són una espècie invasora, com els pins. Els pins, a penes troben un pam de terra on fer créixer la llavor de la pinya, l’aprofiten amb eficàcia incomparable. De manera que, si hom es fixa una mica en el paisatge, com jo he après a fer amb el pas dels anys, trobarà que l’expansió de les pinedes ha seguit en molts llocs un ritme equivalent al de l’abandonament dels conreus de muntanya: davant mateix de casa meua, una gran part del bosc visible ha crescut en bancals que fa poques dècades eren terra de cereal.

Sota els pins, doncs, hi ha els bancals, els camps abandonats, i quan es cremen no sé si vol dir que l’antiga agricultura pobra —la del secà, que cultivava la muntanya només per poder menjar— recupera inútilment, socarrada i coberta de cendra, la terra que ha ocupat tants anys, o si la facilitat amb què es crema el bosc nou és senyal que ha envaït llocs que no eren propis. Aquests dies passats, de Portugal i Extremadura fins a Provença, he vist la imatge repetida: el pinar cremat, i la reaparició de la forma dels bancals, feixes o terrasses que els arbres nous cobrien. Sé que el foc també arrassa, i tant, paratges de bosc antic, extensions sovint enormes a Califòrnia, el Canadà o Austràlia, que els entesos afirmen que això és part de llargs cicles naturals de regeneració (per obra dels déus del llamp, hauria de ser, no per mà de piròmans criminals o insensats), i que hi ha qui sosté que en casos com aquests caldria deixar el foc tranquil i avançar al seu aire, mai més mal dit. Veig que en els incendis nous cada vegada hi ha més cases amenaçades pel foc: són cases en llocs on abans no n’hi havia, cases fetes on no se n’havien de fer. Veig que hem perdut el respecte als antics equilibris, a les fronteres de la vella cultura de mas i de muntanya. I això s’ha de pagar, infal·liblement, i no hi haurà lleis, policies, agents forestals, bombers o hidroavions que ho puguen impedir.